

Kasianova M. M., PhD, Associate Professor at the Department of International Relations and Foreign Policy of Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsia), the doctoral student of National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), k.marina81@rambler.ru

Linnik A. O., student of the faculty of Historical, Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsia), linnikanna94@gmail.com

Migration processes of Ukrainians to Europe: comparative research

The publication is devoted to investigation of comparative research of Ukrainian migration line to the European Union and the Commonwealth of independent States. Main reasons of migration such as psychological and moral aspects, gender features are investigated, as well as factors that influenced the geographical direction of migration: East or West. Own research and comparison analysis helped to understand more deeply the objective and subjective reasons of Ukrainian migration to European countries.

Keywords: migration, the Eastern migration model, the Western migration model, psychological aspects, gender features.

Касьянова М. Н., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и внешней политики Донецкого национального университета (Украина, Винница), докторант Киевского национального педагогического университета им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), k.marina81@rambler.ru

Линник А. А., студентка исторического факультета, Донецкий национальный университет (Украина, Винница), linnikanna94@gmail.com

Украинцы в миграционных процессах в Европу: сравнительный анализ

Осуществлен сравнительный анализ украинских миграционных направлений в страны Европейского Союза и Содружества независимых государств. Рассмотрены причины, особенности, гендерные признаки, психологические и моральные аспекты, а также весомые факторы, влияющие на принятие решений украинскими мигрантами касательно географического направления миграции: Восток или Запад. Собственные эмпирические исследования и сравнительный анализ помогли глубже понять объективные и субъективные причины украинской миграции в европейские страны.

Ключевые слова: миграция, восточная модель миграции, западная модель миграции, психологические аспекты, гендерные особенности.

* * *

УДК 94(477)

Кириченко Ю. Т., аспірантка кафедри етнології та краєзнавства історичного факультету, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), tj17@ukr.net

КОНЦЕПЦІЇ ЕТНОГЕНЕЗУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ІСТОРИЧНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ

Стаття присвячена становленню наукових знань, щодо етногенезу українського народу у сучасній історичній науці. Проаналізовано науковий доробок основних напрямків та історіографічних надбань історичної науки в останні роки. Показано основні концепції етногенезу українського народу та проаналізовано розвиток наукових уявлень про етногенез українців протягом останніх років. Розглядаються джерела формування концепцій етногенезу, основні напрями етнологічних досліджень та їх значення для розвитку української історичної науки.

Ключові слова: концепція, етногенез, український народ.

Проблема дослідження української етнічної історії на сьогодні залишається недостатньо вивченою та проаналізованою, у зв'язку із цим потребує подальшої розробки, хоча в науці є досить великий обсяг праць, які торкаються цієї теми. Комплексний аналіз проблем дослідження українського етносу є однією із найважливіших наукових тем, яку варто розвивати та вивчати, для більш повного розуміння сутності української етнічної історії. Адаже вагомість дослідження цієї проблематики полягає у формуванні в майбутніх

покоління усвідомлення джерел утворення української етнічної спільноти, національних рис, традицій та звичаїв, зрештою, патріотизму.

Теоретичні дослідження нації та націогенезу беруть свій початок із XIX – початку XX ст., саме тоді з'являються перші спроби теоретичного осмислення цього процесу, вони були пов'язані з політичною та ідеологічною атмосферою того часу. У міжвоєнний період національними проблемами займались переважно історики, пізніше до них приєднались соціологи та філософи. А вже із другої половини XX ст. відбулось зростання інтересу до націотворення та проблем нації серед етнологів, лінгвістів, психологів, географів, біологів та ін.

Серед українських інтелектуалів інтерес до питань нації та націотворення має свій результат у вигляді численних надбань, як у сфері ідеологічних досліджень (В. Липинський, Д. Донцов, Ю. Бойко та ін.), так і у наукових доробках (В. Старосольський, І. Лисяк-Рудницький, О. Бочковський, М. Прокоп та ін.). Що стосується розробки питань націотворення в УРСР, то майже немає узагальнюючих досліджень, винятком є праця Б. Кравченка «Соціальні зміни і національна свідомість в Україні XX ст.» та С. Єскельчика «Історія України. Народження модерної нації». За радянських часів дослідження проблем нації та націогенезу були відтворені у призмі тогочасної ідеології, що призвело до ізоляції радянського наукового доробку та застою у питаннях об'єктивного висвітлення даної проблеми.

Етнологічна наука розглядає та характеризує найголовніші етапи формування, становлення та розвитку українського народу; вона є наукою, що вивчає закономірності створення, функціонування та взаємодії різних етнічних спільнот; вивчає головні проблеми походження українського народу, його місце серед інших народів; досліджує етапи формування, становлення та розвитку даного етносу та його етнічної історії. Етнологія апелює наступними поняттями – «етногенез», «народ», «нація», «етнічні процеси». Ці поняття є ключовими для розуміння етногенезу українського народу.

За словами П. Кононенка важливість дослідження українського етногенезу полягає у наступному: «Розкриття українського етногенезу – це шлях до пізнання кожним свого органічного зв'язку з рідним народом, його природою, історією, мовою, культурою, а тим самим з землею, вселюдством, космосом, адже як ми бачимо, і український етнос є наслідком як індивідуально-субстанційного розвитку, так і багатоманітних впливів етносів Європи та Азії, що означає – їхнього соціального, духовного, психічного буття та культури» [8, с. 87]. Спираючись на ці принципи, а саме – вагомості й актуальності розуміння проблеми походження українського етносу, протягом XX ст. утворилась значна кількість концепцій і теорій, присвячених даній проблематиці. У наукових колах прийнято виділяти п'ять найосновніших та ґрунтовно проаналізованих концепцій етногенезу українського народу: автохтонна, трипільська, ранньослов'янська, киеворуська та пізньосередньовічна. Але така класифікація є умовною, адже існує багато модифікацій даних концепцій, як у їх назві, так і в середині них – є різні варіанти та течії кожної із вище зазначених концепцій етногенезу українців [12, с. 19–20].

Одним із перших, хто почав науково досліджувати проблему походження українського народу у XX ст. був

археолог Л. Залізняк. У своїх етнологічних дослідженнях він аналізує та відокремлює чотири головні концепції етногенезу українців: пізньосередньовічна, киеворуська, ранньослов'янська та трипільська. Л. Залізняк доходить висновку, що перша та остання концепції є найбільш сумнівними [5, с. 256]. Так за його словами пізньосередньовічна теорія говорить про появу українців як етносу не раніше XIV – XVI ст., внаслідок знищення татарами єдності давньоруського народу. Вчений наголошує на заідеологізованості даної концепції, адже вона значно применшує роль Київської Русі, як синтезуючого чинника формування українського народу та віддає перевагу так званому возз'єднанню братніх народів [6, с. 3–4]. Вже на початку XXI ст. Л. Залізняк дещо змінює своє бачення, щодо питань етногенезу українців і обстоює на трьох основних концепціях його етнічної історії, а саме на трипільсько-арійській (3–2 тис. до н.е.), ранньосередньовічній (VI – VIII ст.), пізньосередньовічній (XV – XVI ст.) [3, с. 12]. У межах нашого дослідження розглянемо та проаналізуємо дані концепції у їх хронологічній послідовності: трипільсько-арійська, ранньосередньовічна, киеворуська, пізньосередньовічна.

Трипільсько-арійська концепція була започаткована наприкінці XIX – на початку XX ст. одним із перших дослідників трипільської культури В. Хвойкою, який вважав її носіїв предками слов'ян. Основні ж засади цієї теорії сформулював археолог Я. Пастернак, що можна побачити із його праці «Археологія України», де він пише: «Для східних слов'ян, для українців, розвоюю етнічною базою були трипільські племена» [10, с. 539].

Інший видатний український історик В. Петров наголошував: «Почнімо з Трипільля. Мова тодішньої людності нам невідома. Це примушує відмовитись від прямих етнічних визначень. Посилання на сталу осілість населення і безперервний розвиток землеробства в Наддніпров'ї від неоліту до згадуваних в літописі слов'ян, як це зробив Хвойка, не вирішує питання. Цього не досить, щоб назвати трипільців далекими предками слов'ян» [11, с. 203]. Як бачимо, В. Петров відверто суперечив поглядам В. Хвойки та доводив некоректність даної наукової теорії.

Серед сучасних вчених з цього приводу висловився Л. Залізняк, який теж піддав критиці трипільське коріння українського етногенезу. Автор зазначав, що трипільська версія стверджує ніби український етнос існував ще за часів трипільської археологічної культури (5–7 тис. років тому), а це робить значно винятковою українську історію на противагу загальноєвропейській, адже вік більшості народів промірної смуги Європи становить близько 1,5 тис. років [12, с. 22]. Л. Залізняк називає прибічників даної теорії аматорам, адже фахові науковці, за його словами, розуміють неможливість довести безперервність культурно-історичного розвитку на українських землях від трипільської культури до відомих нам українців [4, с. 31].

Прихильники арійської концепції етногенезу українців переконані, що український етнос є прямим нащадком прааріїв, тобто індоєвропейців, які у IV – III тис. до н.е. пішли з українських причорноморських степів на схід і приблизно у середині II тис. до н.е. заволоділи територією Північної Індії та Ірану. Сучасний археолог Ю. Шилов, який є прихильником трипільсько-арійської концепції, у своїх працях стверджує, що історія почалась в Аратті, державі, яка виникла в долині Дунаю вже у VII ст. до н.е.,

а в VI – V тис. до н.е. її центр змістився у Дунайсько-Дніпровське межиріччя, де став відомим згодом під назвою «археологічна культура Кукутени-Трипільля», і саме тут традиція Аратти проіснувала аж до часів Русі, до складу якої, за свідченнями мандрівників IX – XI ст., входило князівство Арсанія, зі столицею Аргою [13, с. 11–12]. За словами Ю. Шилова трипільці стали для арійців духовними та культурними наставниками [13, с. 14–25].

Ще одним із прихильників арійської теорії українського етногенезу є Ю. Канигін, який у своїй праці «Шлях аріїв» та в інших книгах, переносить арійські міфи на територію українських земель та говорить, що людство отримало саме з України мову санскрит, писемність, землеробську культуру та інші здобутки цивілізації [7, с. 88–102]. Автор пропагує ідею вишості аріїв-орачів, говорить про заснування аріями Трипільля та багато іншого. Отже, як висновок зазначимо, що Ю. Шилов та Ю. Канигін пропагували псевдоісторичні теорії та не оперували у своїх твердженнях правдивими історичними фактами, їх теорії не заслуговують мати своє місце серед наукових історичних теорій українського етногенезу.

Український вчений, археолог та етнолог В. Баран, на противагу вище згаданим дослідникам, скептично ставиться та оцінює напрацювання прихильників трипільської та арійської концепцій. Тої ж думки і Л. Залізняк: «Арії – один з багатьох етносів східної, індоіранської гілки індоєвропейської сім'ї народів. Тому значно більший ступінь спорідненості з аріями мали скіфи або сармати, чия мова також належала до іранських. Нащадками аріїв можна вважати й інші народи індоєвропейців – таджиків та саків у Середній Азії, носіїв мови хінді та урду в Індії, персів в Ірані, аланів та осетинів на півдні Східної Європи та Кавказу тощо» [4, с. 29–31].

Отже, трипільсько-арійська версія походження українців вважається найбільш малообгрунтовною та маловірогідною, а також найменш підтвердженою. Адже її послідовники оперують не достовірними науковими фактами, а безпідставними припущеннями і гіпотезами. Міфи про месіанство українців шкодять українському народові та компрометують вітчизняну науку не лише на території України, але і за її межами.

Інша концепція етногенезу українського народу – ранньосередньовічна. Прихильниками даної концепції були М. Максимович, М. Костомаров, М. Грушевський та інші. Так, М. Максимович спростовував претензії росіян на етнічні українські терени та виняткове право на спадщину Київської Русі. М. Костомаров стояв на тому, що початок відмінностей і поділ слов'ян почався ще у давнину, вчений був переконаний також у наявності в загальноєвропейській стихії шести головних народностей: південноруської, сіверської, великоруської, білоруської, псковської і новгородської. Фундатором же ранньосередньовічної концепції українського етногенезу став М. Грушевський. Видатний історик вважав, що з середини I тис. н.е. (IV ст.) можна розпочати хронологічний відлік існування такої етнічної спільноти, як український народ, від антив до модерних українців. Тому він зазначав, що за часів Київської Русі вже існував і активно розвивався сформований «український народ» [2, с. 19].

До послідовників даної концепції можна віднести Л. Залізняка, який писав про найбільшу переконливість саме ранньосередньовічної теорії походження українців. Адже її прибічники вважають, що вік українського етносу

становить близько 1,5 тис. років – стільки ж, скільки мають у середньому всі народи західноєвропейського простору. Основною тезою даної наукової теорії є теза про безперервність етнічного, історичного та культурного розвитку на українських землях із середини I тис. н.е. і до нашого часу. Саме з цього часу відбувся розвиток не лише українського етносу, але й інших народів – іспанців, англійців, німців, поляків, румунів, чехів [4, с. 33].

Тож, ранньосередньовічна концепція походження українського етносу є найбільш аргументованою та має найбільшу кількість прихильників серед науковців. Вона є найбільш вдалою та обґрунтованою у двох чинниках: по-перше – ймовірна слов'янська прабатьківщина частково співпадає з осередком українських етнічних земель, по-друге – має місце доцільний часовий фактор, бо саме із середини I тис. н.е. можна науково простежити безперервний розвиток етнотворчих процесів на українських землях аж до початку III тис.

Третя концепція українського етногенезу – киеворуська чи давньоруська, засновником якої є історик В. Балушок. У своїх працях автор ґрунтовно досліджує тему походження українського етносу, передумови його виникнення, формування та основні етапи становлення. В. Балушок критикує дві існуючі на сьогодні версії походження українців – патріотичну (до якої він відносить трипільську і ранньосередньовічну) та антиукраїнську (пізньосередньовічну). Вчений говорить про підсилення актуальності вивчення етногенезу українців, адже не створено ще науково базової версії походження українців, а є тільки напрацювання вчених та декілька патріотичних, проте бездоказових варіантів версії походження українського етносу, а також не треба забувати про радянську концепцію «спільної коліски» [4, с. 48–79].

Етногенез українського народу, за В. Балушком, відбувається наступним шляхом: спочатку утворюється етногенетична ніша, потім виникає етнічна культура, за допомогою якої дана людська популяція пристосовується до умов ніші, що згодом призводить до формування під впливом даної етнокультури, самосвідомості, яка є спільною для усіх членів спільноти. Назвемо основні положення концепції В. Балушка: по-перше – український етногенез починається після завершення формування етногенетичної ніші; по-друге – на території України, перед утворенням Київської Русі, було сформована протоукраїнська метаєтнічна спільність, яка включала у себе окремі етноси племінного типу; по-третє – утворення Київської Русі загальмувало етногенетичний процес на українських землях, який після початку удільної роздробленості дає поштовх до цього етногенетичного процесу; по-четверте – утворення двох інтеграційних центрів в останній чверті XII ст. – Галицько–Волинського та Чернігівського, об'єднаних боротьбою за Київ, відбувається формування південноруської етнічної самосвідомості, а наслідком цього стало завершення в кінці XII – на початку XIII ст. формування єдиного українського етносу у Південній Русі, що відповідала у той час нинішній території України [1, с. 6].

Четверта концепція українського етногенезу – пізньосередньовічна, характеризується твердженням про існування в IX – XIII ст. давньоруської народності, яка була утворена за часів Київської Русі на базі східнослов'янських літописних племен, зі зникненням Давньої Русі з політичної карти світу, внаслідок монгольської агресії

та загарбанням її земель Польським королівством та Великим князівством Литовським, єдина давньоруська народність стала фундаментом для утворення трьох братніх народів – російського, українського, білоруського. Етногенетичне виокремлення українців розпочалось у XII – XIII ст., а завершилось не раніше XIV – XVI ст. Дана концепція набула широкої підтримки та пропаганди у часи радянської влади, комуністичні ідеологи прагнули створити нову «етнічну спільноту» так звану радянську. Саме тому існування коліски братніх народів було вигідним для політики СРСР і навіть трактувалось як прогресивне явище.

Корені пізньосередньовічної концепції сягають часів Російської імперії, коли історики стали трактувати у своїх працях малоросів як субетнос російського етносу, заперечуючи самостійність першого. Свого розквіту теорія отримала за радянських часів, коли була утверджена як офіційна комуністичними ідеологами. Цьому сприяла публікація праць В. Мавродіна, де було обґрунтовано основні положення цієї концепції [9, с. 192]. У другій половині XX ст. концепція стала офіційною теорією етнонаціонального розвитку східнослов'янських народів (росіян, українців, білорусів) [9, с. 31–32]. Після розпаду СРСР концепція давньоруської народності залишається і на сьогодні основною в академічних колах Російської Федерації та Білорусії, але і в Україні вона досі має своїх прихильників (П. Толчко, М. Котляр, О. Моця та інші). Опонентами цієї концепції є такі українські вчені як В. Баран, Л. Залізняк, Ю. Фігурний.

Тож, як висновок зазначимо, що основні аспекти пізньосередньовічної концепції українського етногенезу, виводячи походження українців із так званої давньоруської народності, є помилковими, адже тим самим не береться до уваги та нехтується довготривалий процес зародження і формування українського етносу.

Отже, розглянувши найважливіші концепції походження українського етносу, зазначимо, що найбільш об'єктивно, доведеною та аргументованою серед них є ранньосередньовічна теорія. Головними положеннями якої є те, що етногенез українців бере свій початок із середини I тис. н.е., поштовхом до чого стало Велике переселення народів; протягом VI – VIII ст. починається процес зародження українського етносу на його етнічних землях, частина із яких була слов'янської прабатьківщиною; IX ст. є початком формування українського народу; а в X – XII ст. завершується формування українського з'являються такі етновизначальні ознаки як спільність мови, наявність етнічної території, подібність традицій і культури, самосвідомості, самоідентифікації, наявність схожих психологічних та антропологічних ознак, спільна історична пам'ять. Всі ці процеси і призвели до синтезу та розвитку українського етносу, що відбулось у кінці IV – початку XXI ст.

Тож, питання етногенезу українців досі викликають гострі дискусії серед учених. Хоча на сьогодні виділяють п'ять найголовніших та найбільш аргументованих концепцій етногенезу українського народу: автохтонна, трипільська, ранньосередньовічна, киеворуська та пізньосередньовічна. Така класифікація є умовною, адже існує багато варіацій та модифікацій даних концепцій. Найбільш аргументованою в історичній науці є ранньосередньовічна концепція походження українського народу, вона ж має і найбільшу кількість прихильників серед науковців.

Список використаних джерел

1. Балушок В. Г. Українська етнічна спільнота: етногенез, історія, етнічність. – Біла церква: Пшонківський О. В., 2008.
2. Грушевський М. Історія України–Руси. Том 1. До початку XI віка. – Нью-Йорк: Видавниче товариство «Книгоспілка», 1954.
3. Залізник Л. Від склавинів до української нації. – К.: Видавництво «Бібліотека українця», 2004.
4. Залізник Л. Л. Походження українського народу. – К.: Видавництво «Бібліотека українця», 1996.
5. Залізник Л. Л. Походження українців: між наукою та ідеологією. – Київ, 2008.
6. Залізник Л. Л. Походження українців: між наукою та ідеологією. – Київ, 1972.
7. Канигін Ю. М. Шлях ариїв. Україна в духовній історії людства: Роман–есе. – Київ: Україна, 1997.
8. Кононенко П. П. Українознавство. – Київ: Міленіум, 1996.
9. Мавродин В. Образование древнерусского государства и формирование древнерусской народности. – М.: Высшая школа, 1971.
10. Пастернак Я. Археологія України. Первісна, давня та середня історія України за археологічними джерелами. – Торонто: Наукове товариство Шевченка, 1961.
11. Петров В. В. Етногенез слов'ян. Джерела, етапи розвитку і проблематика. – Київ: Наукова думка, 1972.
12. Фігурний Ю. С. Фаховий аналіз проблеми походження українців і професійне вивчення українських етнічних, націєтворчих і державотворчих процесів вченими відділу української етнології ННДІУ МОН України в кінці XX – на початку XXI ст. – Київ, 2011.
13. Шилів Ю. О. Джерела витоків української етнокультури XIX тис. до н.е. – II тис. н.е. – Київ, 2002.

References

1. Balushok V. G. Ukrai'ns'ka etnichna spil'nota: etnogenez, istorija, etnonimija. – Bila cerkva: Pshonkiv's'kyj O. V., 2008.
2. Grushevs'kyj M. Istorija Ukrai'ny–Rusy. Tom 1. Do pochatku XI vika. – N'ju–Jork: Vydavnyche tovarystvo «Knygospilka», 1954.
3. Zaliznjak L. Vid sklavyniv do ukrai'ns'koi' nacji'. – K.: Vydavnyctvo «Biblioteka ukrai'nceja», 2004.
4. Zaliznjak L. L. Pohodzhennja ukrai'ns'kogo narodu. – K.: Vydavnyctvo «Biblioteka ukrai'nceja», 1996.
5. Zaliznjak L. L. Pohodzhennja ukrai'nciv: mizh naukoju ta ideologijeju. – Kyi'v, 2008.
6. Zaliznjak L. L. Pohodzhennja ukrai'nciv: mizh naukoju ta ideologijeju. – Kyi'v, 1972.
7. Kanygin Ju. M. Shljah arii'v. Ukrai'na v duhovnij istorii' ljudstva: Roman–ese. – Kyi'v: Ukrai'na, 1997.
8. Kononenko P. P. Ukrai'noznavstvo. – Kyi'v: Milenium, 1996.
9. Mavrodin V. Obrazovanie drevnerusskogo gosudarstva i formirovanie drevnerusskoj narodnosti. – M.: Vysshaja shkola, 1971.
10. Pasternak Ja. Arheologija Ukrai'ny. Pervisna, davnja ta serednja istorija Ukrai'ny za archeologichnymy dzherelamy. – Toronto: Naukove tovarystvo Shevchenka, 1961.
11. Petrov V. V. Etnogenez slov'jan. Dzherela, etapy rozvytku i problematyka. – Kyi'v: Naukova dumka, 1972.
12. Figurnyj Ju. S. Fahovij analiz problemy pohodzhennja ukrai'nciv i profesijne vuvchennja ukrai'ns'kyh etnichnyh, nacijetvorchyh i derzhavotvorchyh procesiv vchenymy viddilu ukrai'ns'koi' etnologii' NNDIU MON Ukrai'ny v kinci XX – na pochatku XXI st. – Kyi'v, 2011.
13. Shylov Ju. O. Dzherela vytokiv ukrai'ns'koi' etnokul'tury XIX tys. do n.e. – II tys. n.e. – Kyi'v, 2002.

Kyrychenko J. T., postgraduate student of Ethnology and Local Lore Chair History of Historical Department, Taras Shevchenko Kyiv National University (Ukraine, Kyiv), tjkl7@ukr.net

The concepts of Ukrainian people ethnogenesis in historical interpretation

The article is devoted to the formation of scientific knowledge concerning the Ukrainian ethnogenesis in the modern historical scholarship. The scientific heritage of the main historiographical trends and achievements of historical science in recent years is analyzed. The article illustrates basic concepts of the ethnogenesis of the Ukrainian people and analyzed the development of scientific understanding of Ukrainian ethnogenesis in recent years. The article deals with the sources of formation of main ethnogenesis concepts, main schools of ethnogenetic studies and their contribution into the development of Ukrainian historical science.

Keywords: concept, ethnogenesis, Ukrainian people.

Kyrychenko J. T., aspirantka kafedry etnologii i kraevedenia istoricheskogo fakul'teta, Kievskij nacional'nyj universitet im. Tarasa Shevchenko (Ukraine, Kiev), tjkl7@ukr.net

Концепции этногенеза украинского народа в исторической интерпретации

Статья посвящена становлению научных знаний относительно этногенеза украинского народа в современной исторической науке. Проанализировано научное наследие основных направлений и историографических достижений исторической науки за последние годы. Показано основные концепции этногенеза украинского народа и проанализировано развитие научных представлений об этногенезе украинцев за последние годы. Рассматриваются источники формирования концепций этногенеза, основные направления этногенетических исследований и их значение для развития украинской исторической науки.

Ключевые слова: концепция, этногенез, украинский народ.

УДК 94(477)94(437.1/2)

Корсак Р. В.,

доктор історичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри туристичної інфраструктури і сервісу, факультет туризму та міжнародних комунікацій, Ужгородський національний університет (Україна, Ужгород), korsakr@inbox.ru

Фуртій В. В.,

магістр туризмознавець факультету туризму та міжнародних комунікацій, Ужгородський національний університет (Україна, Ужгород), vovafurtiy@gmail.com

Розвиток туризму у Чехії: досвід організації для України (кінець XX ст. – початок XXI ст.)

Здійснено дослідження розвитку туризму у Чехії кінець XX ст. початок XXI ст. Автори дійшли висновку, що Чеська Республіка має великий досвід розвитку туризму, оскільки ще у складі Чехословаччини була найбільшою туристичною країною Східної Європи з добре організованою індустрією туризму. Дослідження теми стало можливим завдяки використанню загальнонаукових методів пізнання: аналізу, синтезу, системності, узагальнення, конкретності, історизму та діалектичного методу. У науковому доробку віддано перевагу історичним методам дослідження: історико-генетичному, історико-порівняльному, історико-синтетичному, історико-діахронному, емпіричному аналізу тощо.

Ключові слова: Чехія, туризм, «CzechTourism», асоціація країв Чехії, економіка, маркетинг.

Аналізуючи перспективи розвитку туризму у Чехії кінець XX ст. початок XXI ст., необхідно підкреслити, що сучасний туризм – це та сфера економіки і життєдіяльності суспільства, яка у тій чи іншій мірі інтегрує практично всі галузі. Цей чинник повинен стати головним у формуванні туризму як тієї галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни в цілому, стимулювати ряд важливих галузей економіки, сприяти зміцненню нового позитивного іміджу Чеської Республіки. Вивчення розвитку туризму в Чехії, є актуальним з огляду на те, що він відбувався на початку 90–х років XX ст. коли країна здобула свою незалежність. Це дає можливість проаналізувати рівні і шляхи розвитку молоді незалежної країни у системі туризму.

Необхідно відзначити, що розвиток туризму у Чехії, його становлення і перспективи не є предметом широкого кола спеціальних наукових досліджень як у вітчизняній, так і у чеській історіографії. У більшості публікацій наводяться загальні факти про найпопулярніші destinations Чеської Республіки, та лікувальні курорти. Серед праць можна виділити дослідження В. Стафійчук [8], М. Мальська [5], А. Віхляєва [1], Г. Уварова [11], в яких